

HET OUDEMIRDUMER KLIF IS DE 100 GEPASSEERD

Gosse Haga

Fonteinkruid 28, 8445 RX Heerenveen

Haga, G. 2013. The 'Oudemirdumer Kliff': more than 100 species. *Coolia* 56(3): 149-157.

Erosion by the former Southern Sea (Zuiderzee) has produced a low but steep cliff along the southern coast of the province of Friesland. Since the enclosure of the sea by the IJsselmeer Dam in 1932, the base of the cliffs has evolved into a nutrient-poor grassland, a 'green beach'. It is a nature reserve, and this paper describes the site and the mushrooms found there.

Wie de titel van dit verhaal leest, denkt misschien 'Onzin!', omdat de *kliffen* van Gaasterland, incl. het Oudemirdumer Klif, immers al bijna duizend jaar geleden ontstaan zijn. Dat is juist, alleen betreft het hier niet de leeftijd van dit natuurgebied van Natuurmonumenten, maar slaat het op de meer dan 100 soorten paddenstoelen die er door de jaren heen zijn waargenomen. Een mijlpaal, voldoende reden om het Klif eens nader te bekijken.

Omschrijving van het terrein

Het Oudemirdumer Klif, een stukje IJsselmeerkust in het zuiden van Gaasterland, is een van de oudste bezittingen van Natuurmonumenten in Friesland en 26,5 ha groot. Het merendeel van het terrein werd, mede door schenking, tussen 1927 en 1933 verworven. Het Klif is onderdeel van het Natura-2000-gebied IJsselmeer.

Een groot deel van Gaasterland bestaat uit een golvend stuwwallenlandschap, ontstaan tijdens de voorlaatste ijstijd (circa 240.000 tot 130.000 jaar geleden). Het Oudemirdumer Klif vormt een abrupte overgang tussen de stuwwal en het IJsselmeer. Het is ontstaan door afkalving door de getijdenwerking en de golfslag (tijdens stormen) in de tijd dat het IJsselmeer nog Zuiderzee was.

Veel van het zo afgeslagen materiaal is door het water meegenomen en elders afgezet. Wel bleef onder het klif al voor de afsluiting van de Zuiderzee in 1932 een brede puinwaaier aanwezig. Na de afsluiting heeft deze zich ontwikkeld tot een groen strand met een maximale breedte van zo'n 70 m. Om de afslag van het groene strand te voorkomen heeft men begin jaren '70 van de vorige eeuw een dijk

Figuur 1. Het Oudemirdumer Klif vanaf het uitkijkpunt. (Foto: Gosse Haga)

Figuur 2. Het Oudemirdumer Klif ten zuiden van Oudemirdum.

van basalt aangelegd. De al veel oudere aanwezige paalwering was inmiddels zo vervallen dat deze de kust niet meer goed beschermde. Vanwege het ontbreken van dynamiek door golfslag tegen het klif, is na de afsluiting de klifwand door erosie langzamerhand minder steil geworden en begroeid geraakt met planten.

Anno 2012 bestaat het Oudemirdumer Klif uit een 1,4 km lange en min of meer steile, begroeide klifhelling, daarvoor een 'groen strand' en landinwaarts enkele aangrenzende weilanden.

Het Klif is alleen toegankelijk met een schriftelijke vergunning van Natuurmonumenten. Wel is er een vrij toegangspad (Minne Minnespad) naar een uitkijkpunt op de bovenrand van het klif, alwaar men een indruk kan krijgen van het terrein en een prachtig uitzicht heeft over het IJsselmeer. De klifwand is ter plaatse circa 6 meter boven NAP. Er is een informatiepaneel geplaatst.

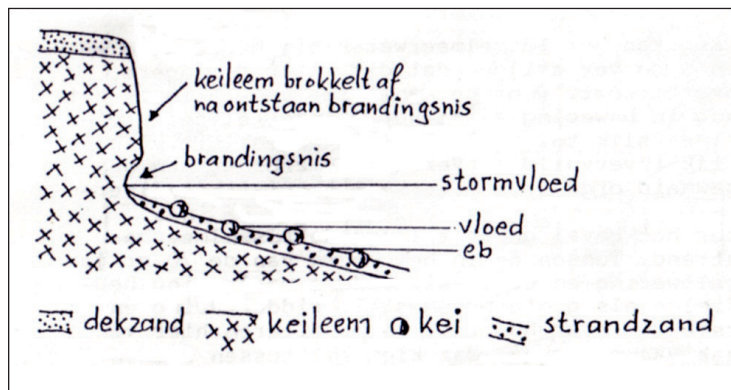
Geologische waarde

In Gaasterlandse bodem zijn naast de grijze keileem ook schollen rode keileem aanwezig. Deze rode keileem, vermoedelijk afkomstig van het noordelijke deel van de Botnische Golf, is elders in ons land in het Urker- en Voorsterbosch gesignaleerd, maar alleen op het Oudemirdumer Klif in een natuurlijke profielwand te bestuderen. Naast het kleurverschil is er tevens verschil in samenstelling tussen de rode en grijze keileem. Ook is het Oudemirdumer Klif in Nederland het beste voorbeeld van een klifkust.

Flora

In de loop van de jaren na 1932 heeft zich op een groot deel van het Oudemirdumer Klif een interessante graslandvegetatie ontwikkeld. Van het groene strand, de klifhelling en de waterkant zijn meer dan 200 soorten hogere planten bekend. Oorspronkelijk betreft het tot en

met de afsluiting van de Zuiderzee met name zoutminnende planten. Daarvan is nu nog slechts een enkel exemplaar over (bijv. Melkkruid (*Glaux maritima*)). Vanwege de ligging herbergt het

Figuur 3. Ontstaan klifwand. (Tekening: Theo van der Made)

Klif soorten uit een drietal flora- of plantengeografische districten: het Drents district, het Fluviatiel district en het Hafdistrict. Het Drents district is er vertegenwoordigd door bijvoorbeeld Brem (*Cytisus scoparius*); het Fluviatiel district door bijvoorbeeld Handjesgras (*Cynodon dactylon*), Kattendoorn (*Ononis repens*) en Echte kruisdistel (*Eryngium campestre*); het Hafdistrict door bijvoorbeeld Zwanenbloem (*Butomus umbellatus*) en Gele lis (*Iris pseudacorus*).

Al weer een aantal jaren voelt de Rietorchis (*Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa*) zich thuis op het groene strand, terwijl Beekpunge (*Veronica beccabunga*) zich op één van de kwelwaterplekken onder aan de klifhelling ook al enkele decennia manifesteert.

De helling is op een aantal plaatsen begroeid met bomen en struweel: Eenstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna*), Gewone vlier (*Sambucus nigra*), Zomereik (*Quercus robur*), Gewone braam (*Rubus fruticosus*), Hondсроos (*Rosa canina*) en Brem (*Cytisus scoparius*). Op het groene strand vindt men grassen, zoals Kamgras (*Cynosurus cristatus*) en Gewoon reukgras (*Anthoxanthum odoratum*), maar ook Pitrus (*Juncus effusus*) en diverse zeggen.

Figuur 4. Het Oudemirdumer Klif met uiterst links het uitkijkpunt. (Foto: Gosse Haga)

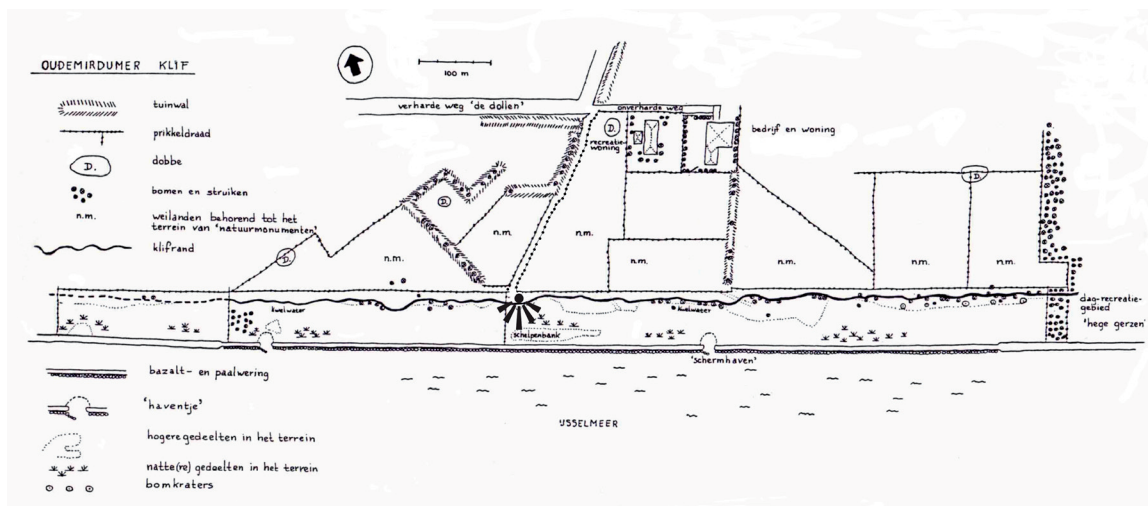

De vegetaties op de klifhelling en de drogere delen aan de voet zijn botanisch het meest interessant. Hier groeien soorten als Geel walstro (*Galium verum*), Stekelbrem (*Genista anglica*), Muizenoor (*Hieracium pilosella*), Grasklokje (*Campanula rotundifolia*), Klein tasje-skruif (*Teesdalia nudicaulis*), Rode schijnspurrie (*Spergularia rubra*) en Klein vogelpootje (*Ornithopus perpusillus*).

Fauna

Van de konijnenpopulatie in de jaren '80 van de vorige eeuw is niets meer overgebleven. Met de konijnen is de Bergeend (*Tadorna tadorna*) eveneens verdwenen. Wel bezoeken en bewonen Das (*Meles meles*) en Vos (*Vulpes vulpes*) het terrein. Dat geldt ook voor diverse dagvlinders, zoals Kleine vos (*Aglaia urticae*), Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*), Argusvlinder (*Lasiommata megera*) en Icarusblauwtje (*Polyommatus icarus*). In gunstige jaren passeert er de Oranje luzernevlinder (*Colias hyale*). In de struiken broeden vogels zoals de Braamsluiper (*Sylvia curruca*) en de Tuinfluiter (*Sylvia borin*). Een klein gedeelte van de klifhelling is zodanig afgegraven dat er weer een duidelijk profiel tevoorschijn is gekomen. Nestelende Oeverzwaluwen (*Riparia riparia*) maken daar dankbaar gebruik van.

Figuur 5. Kaartje van het Oudemirdumer Klif. (Tekening: Gosse Haga)

Beheer van klifhelling en groene strand in grote lijnen

De klifhelling en het groene strand kennen een extensieve seizoenbegrazing door jongvee in een dichtheid van ongeveer 12 dieren op 8 ha. Het groene strand wordt bij verruiging incidenteel gemaaid. De samenstellers van het beheersplan voor het Oudemirdumer Klif zijn van mening dat een maaibeheer niet zal leiden tot een sterke vergroting van de natuurwaarden, terwijl de kosten voor een dergelijk beheer aanzienlijk zijn. In het beheersplan uit 1997 wordt bovendien uitgegaan van vergroting van de dynamiek op het groene strand en het maken van een meer natuurlijke overgang naar het IJsselmeer door verwijdering van de basalt dijck. Deze is als oeververdediging slechts van gering belang.

Het dichtgroeien van het klif met struweel moet worden voorkomen. De delen met brem worden niet beheerd. De meidoorn- en hondsröstruwelen worden gehandhaafd op een zo groot oppervlak dat maximaal 50% van de klifhelling uit struweel bestaat.

Prioriteit ligt bij het extensiveren van het beheer en, bij de bovenrand van de klifhelling, het inrichten van een strook van 10-20 meter breed. Deze vormt een buffer tussen het intensieve gebruik van de gronden op de stuwwal en de kwetsbare klifhelling.

Het merendeel van de weilanden grenzend aan de klifhelling is verpacht. Diverse doelstellingen (behoud en versterking van stuwwallenlandschap, klifhelling en groene strand, flora en fauna) vereisen dat de pacht onder beperkende voorwaarden komt of wordt beëindigd.

Anno 2012 blijkt wel dat bovenstaand beheersplan toe is aan een evaluatie. Een aantal gestelde doelen is niet bereikt of onhaalbaar gebleken. Zo zijn de plannen voor het weghalen van de basaltwering tot nog toe niet uitgevoerd. De reden daarvoor ligt in het feit dat Wetterskip Fryslân te zware eisen stelde en de partijen het daardoor niet met elkaar eens konden worden. De bovenrand van het klif kent nog geen buffer van circa 20 meter. Wel wordt het groene strand extensief beweide en zijn van een gedeelte van de klifhelling de bomen en struiken verwijderd. Het groene strand verruigt duidelijk onder invloed van met name stikstofdepositie. Om dit tegen te gaan wordt naast de begrazing aanvullend maaibeheer gevoerd, maar door bijv. enkele natte zomers is daar niet consequent aan voldaan. Het huidige, beperkte maaibeheer kan de verruiging niet adequaat de baas.

Het pachtcontract voor de pachters van de weilanden die grenzen aan de klifhelling is aangepast met beperkende voorwaarden, waarmee een traject van verschraving wordt ingezet.

Paddenstoelen

Tot en met medio 2012 zijn er 105 soorten paddenstoelen op het Oudemirdumer Klif gespot. Daarvan staan 21 soorten op de Rode Lijst 2008.

De oudste waarneming in de database van Paddenstoelenkartering Nederland dateert van 1942. In augustus van dat jaar vond A.F.M. Reynders (hij bracht zijn jonge jaren door in Leeuwarden en was erelid van de Nederlandse Mycologische Vereniging) op koeienmest het Mestbreeksteeltje (*Conocybe coprophila*). Het paddenstoeltje staat op de Rode Lijst benoemd als *gevoelig*.

Een van de jongste meldingen van een nieuwe soort is van 30 november 2011: Kleine grauwwok (*Tephroclype tylicolor*). Dit is een op de bodem groeiende soort van heide, heischrale graslanden, zandverstuivingen en ook opgaande loofbossen. Blijkbaar komen de biotoeppen van deze paddenstoel aardig in de buurt van wat het Klif kan bieden. De Kleine grauwwok staat op de Rode Lijst van 2008 als *gevoelig*.

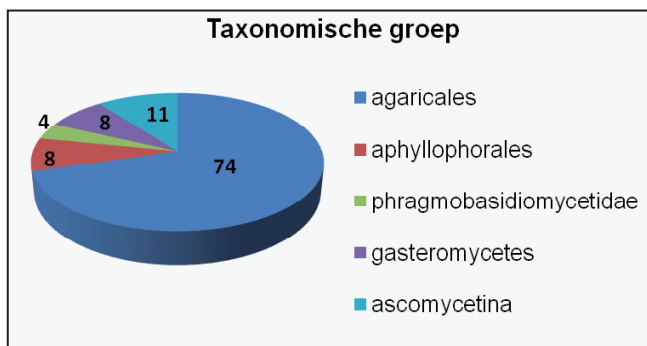
De verdeling van de op het Klif gevonden paddenstoelen over taxonomische groepen (plaatjeszwammen, buisjeszwammen, enz.) en functionele groepen (saprotroof, mycorrhiza, enz.) staat in Figuren 6 resp. 7. Hierbij zijn de groepen aangehouden die ook in het Overzicht (Arnolds et al., 1995) gebruikt worden. In dit artikel wordt hierna de volgende, grove indeling gehanteerd:

- paddenstoelen die zich thuis voelen in grasland
- overige.

Overige

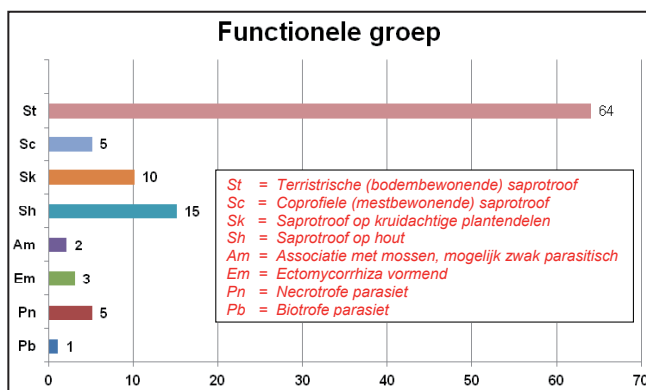
Om met de laatste groep te beginnen: het betreft hier in hoofdzaak 31 algemeen voorkomende soorten. Naast een drietal kleine ascomyceten op brandnetelstengels en het Meidoornrotkelkje (*Monilinia johnsonii*), te vinden op in de strooisellaag begraven liggende meidoornbessen, is het overgrote deel gebonden aan dood hout. Omdat er zich met name op de klifhelling in de afgelopen decennia allerlei bomen en struiken hebben gevestigd, is de komst van allerlei paddenstoelen een logisch gevolg.

Enkele soorten die zeker de moeite waard zijn om te noemen, zijn Harig dwergoor-tje (*Resupinatus applicatus*), Prachtvlamhoed (*Gymnopilus junonius*), Echt judasoor

Figuur 6. Taxonomische indeling.

Figuur 7. Indeling in functionele groepen.

(*Hirneola auricula-judae*), Gewoon fluweelpootje (*Flammulina velutipes*) en Gewone oesterzwam (*Pleurotus ostreatus*). Het Echt judasoor is op enkele plekken te vinden op oude vervallen exemplaren van de vlier. De Gewone oesterzwam is diverse keren gesignaleerd op oude stronken van brem!

Een al min of meer volwassen eik woont samen (mycorrhiza) met Gewone fopzwam (*Laccaria laccata*), Gele aardappelbovist (*Scleroderma citrinum*) en Kaneelkleurige melkzwam (*Lactarius quietus*).

Paddenstoelen die zich thuis voelen in grasland

In ons land zijn honderden soorten paddenstoelen bekend die een voorkeur hebben voor graslanden. Daaronder zijn geen kenmerkende ectomycorrhizavormende zwammen. De meeste graslandpaddenstoelen zijn strooisel- en humussaprofyten. Voorbeelden zijn de prachtig gekleurde wasplaten, knotszwammen en de zogenaamde staalsteeltjes (satijnzwammen met een blauwe steel en/of hoed). Ook de zwartgekleurde aardtongen kunnen hier genoemd worden.

Omdat door de (moderne) landbouw een heel groot deel van onze natuurlijke graslanden is verdwenen, zijn daarmee veel waardevolle planten en dieren en ook paddenstoelen in hun voortbestaan bedreigd of verdwenen. Meer dan 80 % van de paddenstoelen in de in ons land overgebleven schraalgraslanden staat dan ook op de Rode Lijst.

Eef Arnolds heeft in 1994 in “Paddestoelen en natuurbeheer” (Kuyper, 1994) het hoofdstukje “Paddestoelen en graslandbeheer” voor zijn rekening genomen. Hij onderscheidt 8 groepen indicatorsoorten voor graslanden. Veel van de soorten die hij noemt, zijn op het Oudemirdumer Klif waargenomen. De volledige lijst staat in tabel 1.

Tabel 1. Indicatorsoorten (volgens Arnolds (1994)) die op het Oudemirdumer Klif zijn waargenomen. De laatste kolom geeft de status van soorten op de Rode Lijst van 2008.

Groep 1 – Indicatoren voor zeer oude, ongestoorde, schrale, extensief beweidde of gehooide graslanden met zeer hoge natuurwaarden		
<i>Hygrocybe unguinosa</i>	Grauwe wasplaat	kwetsbaar
Groep 2 – Indicatoren voor oude, niet of weinig gestoorde, schrale, extensief beweidde of gehooide graslanden met hoge natuurwaarden		
<i>Hygrocybe pratensis</i> var. <i>pratensis</i>	Gewone weidewasplaat	kwetsbaar
<i>Entoloma poliopis</i>	Somber staalsteeltje	kwetsbaar
<i>Geoglossum cookeanum</i>	Brede aardtong	kwetsbaar
<i>Geoglossum fallax</i>	Fijngeschubde aardtong	
<i>Geoglossum umbratile</i> ss. <i>str.</i>	Slanke aardtong ss. <i>str.</i>	kwetsbaar
<i>Hygrocybe ceracea</i>	Elfenwasplaat	Kwetsbaar
Groep 3 – Indicatoren voor stabiele, schrale graslanden met aanzienlijke natuurwaarden		
<i>Hygrocybe virginea</i>	Sneeuwzwammetje	gevoelig
<i>Clavulinopsis corniculata</i>	Sikkelkoraalzwam	kwetsbaar
<i>Clavulinopsis helveola</i> ss. <i>str.</i>	Gele knotszwam	gevoelig
<i>Clavulinopsis luteoalba</i>	Verblekende knotszwam	kwetsbaar
<i>Entoloma chalybeum</i> var. <i>chalyb.</i>	Blauwplaatstaalsteeltje	kwetsbaar
<i>Hygrocybe acutoconica</i>	Puntmutswasplaat	kwetsbaar
<i>Hygrocybe conica</i>	Zwartwordende wasplaat	
<i>Hygrocybe psittacina</i>	Papegaaizwammetje	gevoelig
<i>Lycoperdon lividum</i>	Melige stuifzwam	
<i>Macrolepiota exorciata</i>	Rafelige parasolzwam	bedreigd
<i>Marasmius scorodoni</i>	Kale knoflooktaailing	Kwetsbaar

Groep 4 – Indicatoren voor zich ontwikkelende, schrale graslanden (pioniersoorten) met potentiële natuurwaarden		
<i>Crinipellis scabellus</i>	Piekhaarzwammetje	
Groep 5 – Indicatoren voor zure heischrale graslanden		
<i>Collybia butyracea</i> var <i>asema</i> <i>Collybia dryophila</i> ss. lat. <i>Entoloma fernandae</i> <i>Hygrocybe miniata</i> <i>Mycena epipterygia</i> <i>Mycena galopus</i> var <i>nigra</i> <i>Tephroclybe tylicolor</i>	Botercollybia Eikebladzwammetje ss. lat. Heidesatijnzwam Gewoon vuurzwammetje Graskleefsteelmycena Melksteelmycena var <i>nigra</i> Kleine grauwwkop	Gevoelig
Groep 6 – Indicatoren voor beginnende verschraving vanuit een sterk bemeste situatie		
<i>Bovista plumbea</i> <i>Calocybe carnea</i> <i>Calvatia utriformis</i> <i>Cystoderma amianthinum</i> ss. str. <i>Entoloma conferendum</i> <i>Entoloma sericeum</i> <i>Galerina vittaeformis</i> s.l. <i>Macrolepiota procera</i> <i>Mycena olivaceomarginata</i> <i>Mycena flavoalba</i> <i>Panaeolus fimiputris</i> <i>Rickenella fibula</i> <i>Rickenella swartzii</i> <i>Psilocybe semiglobata</i>	Loodgrijze bovist Roze pronkridder Ruitjesbovist Okergele korrelhoed ss. str. Sterspoorsatijnzwam Bruine satijnzwam Barnsteenmosklokje Grote parasolzwam Bruinsnedemycena Bleekgele mycena Geringde vlekplaat Oranjegeel trechtertje Paarsharttrechtertje Kleefsteelstropharia	Gevoelig
Groep 7 – Indicatoren voor sterk bemeste, permanente graslanden		
<i>Agaricus campester</i> ss. str. <i>Bovista nigrescens</i> <i>Clitocybe rivulosa</i> ss. str. <i>Marasmius oreades</i> <i>Mycena leptcephala</i> <i>Panaeolus acuminatus</i> <i>Psilocybe semilanceata</i> <i>Vascellum pratense</i>	Gewone weidechampignon ss.str. Zwartwordende bovist Giftige weidetrechtterzwam ss.str. Weidekringzwam Stinkmycena Spitse vlekplaat Puntig kaalkopje Afgeplatte stuifzwam	
Groep 8 – Indicatoren voor voedselrijke, efemere standplaatsen in graslanden (storingsindicatoren)		
<i>Bolbitius vitellinus</i> <i>Conocybe lactea</i> <i>Coprinus comatus</i> <i>Coprinus plicatilis</i> ss.lat. <i>Lepista nuda</i> <i>Lycoperdon perlatum</i> <i>Melanoleuca polioleuca</i> <i>Panaeolus fimicola</i> <i>Volvariella gloiocephala</i>	Dooiergele mestzwam Isabelkleurig breeksteeltje Geschubde inktzwam Plooirokje ss.lat. Paarse schijnridderzwam Parelstuifzwam Zwartwitte veldridderzwam Grauwe vlekplaat Gewone beurszwam	

Figuur 8. Gewone weidewasplaat (*Hygrocybe pratensis* var. *pratensis*). (Foto: Gosse Haga)

Figuur 9. *Blauwplaatstaalsteeltje* (*Entoloma chalybaeum*). (Foto: Gosse Haga)

Vervolgens zijn er nog diverse graslandpaddenstoelen gevonden die niet tot de indicatorsoorten behoren. Een drietal ervan staat eveneens op de Rode Lijst: Slanke kopergroenzwam (*Psilocybe pseudocyanea*), Vale schijnridderzwam (*Lepista panaeolus*) en Bruingestreepte wasplaat (*Hygrocybe radiata*), alle drie onder de noemer bedreigd.

Uit bovenstaand overzicht mag geconcludeerd worden dat het Oudemirdumer Klif wat paddenstoelen betreft een hoge natuurwaarde heeft. Diverse van de Rode Lijstsoorten (met name in groep 1, 2 en 3) komen elders in de Zuidwesthoek van Friesland niet voor. Een logische vervolgstap is dan om te bekijken in hoeverre het beheer van het Oudemirdumer Klif gunstig is voor de kwetsbare graslandpaddenstoelen.

Peter-Jan Keizer schrijft in de KNNV-uitgave “Paddestoelvriendelijk natuurbeheer” (2003) ook een paragraaf over beheersmaatregelen in graslanden. Daarbij zet hij gunstige maatregelen tegenover ongunstige:

Gunstig	Ongunstig
Maaien plus afvoeren of hooien met nabeweiding	Beheer staken; dat leidt tot verruiging en vervilting
In kleine en kwetsbare terreinen met kleine machines (of “met de hand”, zeis) maaien	Met zware machines de zode beschadigen
Extensieve of matig intensieve beweiding, mits nauwkeurig gedoseerd	Vertrapping of juist verruiging van waardevolle delen (probleem bij beweiding in grote heterogene terreinen), intensieve beweiding
Kleinschalig reliëf handhaven of herstellen	Ploegen, egaliseren
Stabiel grondwaterpeil handhaven	Plotseling waterstand opzetten; drainage
Geen bemesting; soms bekalken van verzuurde graslanden	Bemesten, slootbagger opbrengen
Continu verschrallingsbeheer	Gefaseerd (gedifferentieerd) beheer (= terreindelen niet jaarlijks maaien)
In verruigd (schraal)grasland op veraard veen met duidelijk vermeste toplaag kan plaggen gunstig zijn; in de meeste graslandtypen is dit niet het geval	Afplaggen van oude, voedselarme tot tamelijk voedselrijke graslanden zonder recente vermesting

Echt ongunstige beheersmaatregelen ten koste van de graslandpaddenstoelen zijn op het Oudemirdumer Klif niet aan de orde. Wat de gunstige maatregelen betreft, deze zijn voor een deel niet van toepassing of worden er al uitgevoerd. Wat ik mis in het beheersplan is ‘continu verschrallingsbeheer’, dus bovenop het extensieve begrazingsbeheer consequent aanvullend maaien in plaats van incidenteel.

Ik zou me het volgende kunnen voorstellen: een proef met dit verschrallingsbeheer gedurende een aantal jaren. Dat moet wat mij betreft niet voor het hele Klif gelden, omdat andere groepen organismen, zoals vlinders, daardoor mogelijk benadeeld zouden worden. Concreet doel ik op een gedeelte in het meest westelijke part van het natuurgebied. Daar worden ook de meeste wasplaten, knotszwammen en aardtongen gevonden. Uiteraard zal dit proces gemonitord moeten worden.

Een eerste reactie van Natuurmonumenten op dit idee is heel positief! Men wil het ook in uitvoering brengen. De bedoeling is dat er in 2013 een begin zal worden gemaakt.

Literatuur

Arnolds, E., Kuyper, Th. & Noordeloos, M. 1995. Overzicht van de Paddestoelen in Nederland. NMV.

Arnolds, E. & Veerkamp, M. 2008. Rode Lijst Paddenstoelen, Basisrapport.

Fungus, jaargang 14, nr. 4, juni 1943.

Keizer, P.J. 2003. Paddestoelvriendelijk natuurbeheer. KNNV.

Kuyper, Th. (red.) 1994. Paddestoelen en natuurbeheer. Wetensch. Mededeling nr. 212. KNNV.

Natuurmonumenten 1997a. Oudemirdumer Klif Beheersplan 1997, Natuurmonumenten.

Natuurmonumenten 1997b. Oudemirdumer Klif Beheersplan 1997 – Middenlange termijn, Natuurmonumenten.

Vegetatiekartering Oudemirdumer Klif, onderzoeksrapport 1998.

Figuur 10. Bruingestreepte wasplaat (*Hygrocybe radiata*). (Foto: Gosse Haga)

